۳۰
نشریه پرستاری قلب و عروق
دوره اول ، شماره ۱ ، بهار ۱۳۹۱
Cardiovascular Nursing Journal
1(1), Spring 2012
www.journal .icns.org.ir

مقاله پژوهشی اصیل

مقایسه نگرش دانشجویان پرستاری و پزشکی سال آخر در زمینه مراقبت معنوی از بیماران در دانشگاه علوم پزشکی ایران

*رضا شهر آبادی [۱]، کارشناس پرستاری
دریادخت مسرور [۲]، کارشناس ارشد پرستاری
سکینه حاجی زاده [۳]، کارشناس پرستاری
فاطمه حسینی [۴]، کارشناس ارشد آمار

خلاصه

هدف. . مطالعه حاضر با هدف تعیین و مقایسه نگرش دانشجویان پرستاری سال چهارم و دانشجویان پزشکی سال هفتم دانشگاه علوم پزشکی ایران در زمینه مراقبت معنوی از بیماران انجام گرفت.

زمینه. معنویت مفهومی چند بعدی و پیچیده می باشد که دارای جنبه‌های شناختی، تجربی و رفتاری است. جهت حفظ سلامت و ارتقاء آن، توجه به مراقبت در ابعاد فیزیکی، ذهنی، احساسی و معنوی حائز اهمیت بسیاری است. مطالعات نشان می دهند که تعداد زیادی از بیماران بر این باورند که معنویت نقش مهمی در زندگیشان دارد، ارتباطی مثبت میان اعتقادات مذهبی و معنوی با روند بهبودی آنها وجود دارد و مایلند پزشکان و تیم درمان این عوامل را در مراقبت، مورد توجه قرار دهند.

روش کار. این مطالعه از نوع توصیفی مقایسه ای بود که در آن، به منظور بررسی نگرش دانشجویان پزشکی و پرستاری در زمینه مراقبت معنوی از بیماران از «مقیاس دیدگاه مراقبت معنوی» (Spiritual Care Perspective Scale) استفاده شد. در مجموع ۱۱۰ نفر از دانشجویان پرستاری و ۲۲۰ نفر از دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ایران در این مطالعه شرکت کردند. به منظور سازماندهی و تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شد.

یافته‌ها. بر اساس یافته‌ها، ۵۶ درصد دانشجویان پرستاری و ۵۱/۸ درصد دانشجویان پزشکی نسبت به مراقبت معنوی از بیماران نگرش مثبت داشتند و اختلاف معنی دار آماری بین آنها وجود نداشت. دانشجویان پرستاری در مورد در نظر گرفتن یک نیروی برتر یا وجود ماورایی برای داشتن سلامت معنوی و تلاش تیم درمان در جهت رشد و ارتقاء معنویت نسبت به دانشجویان پزشکی نگرش مطلوب تری داشتند و دانشجویان پزشکی در مورد در نظر گرفتن مراقبت‌های معنوی به عنوان بخشی از حیطه‌های عملکرد مراقبتی نسبت به دانشجویان پرستاری نگرش مطلوب تری داشتند.

نتیجه گیری. توجه مسئولین برنامه ریزی آموزشی نسبت به گنجاندن مباحث معنویت و مراقبت معنوی در برنامه آموزشی افرادی که برای ارائه خدمات بهداشتی درمانی تربیت می شوند ضروری به نظر می رسد. نیاز به فرهنگ سازی در حیطه اصول اعتقادی و مذهبی و آموزش آن در میان نسل جوان و تحصیل کرده احساس می شود.

کلید واژه‌ها: نگرش، مراقبت معنوی، دانشجوی پرستاری، دانشجوی پزشکی

۱- کارشناس پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران (*نویسنده مسئول) پست الکترونیک: shahrabadi.reza@yahoo.com
۲- مربی عضو هیات علمی، گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران
۳- کارشناس پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران
۴- مربی عضو هیات علمی، گروه آمار، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

[Downloaded from icns.org.ir on 2026-11-08]

مقدمه

معنویت مفهومی چند بعدی و پیچیده است که جنبه‌های شـــناختی، تجربی و رفتاری دارد. جنبه‌های شناختی یا فلسفی معنویت شامل معنا و هدف داشتن در زندگی است (تیلور، ۲۰۰۶؛ ارباسکل، ۲۰۰۶). جنبه احساسی معنویت با امید، عشق و وابستگی، آرامش درونی، آســایش، حمایت و تجارب فرد آمیخته می شـــود (تیلور، ۲۰۰۶؛ بیتس، بوون، جانس و کورا سنگال، ۲۰۰۶) و جنبه رفتاری آن نیز معنویت درونی و اعتقادات شخصی اســت که با دنیای بیرون تلفیق می گردد. در واقع، مراقبت معنوی در مراقبت و پرورش در زمینه روح فرد تجلی می یابد، به طوری که جهت حفظ سلامت و ارتقاء مراقبت معنوی، توجه به سایر ابعاد فیزیکی، ذهنی و احساسی و معنوی حائز اهمیت بسیاری است.

اصطلاحات معنویت و مذهب اغلب به جای هم استفاده می شوند، اما برای بیشتر افراد معنای متفاوتی دارند. در حالی که مذهب به عنوان یک حالت ویژه ای از اعتقادات که معمولاً در یک گروه سازماندهی شده است در نظر گرفته می شود، معنویت به عنوان یک حس شـــخصی از آرامش، هدف و ارتباط با دیگران و اعتقادات او درباره معنای زندگی مورد توجه قرار می گیرد. ارتباط بین معنویت و علوم پزشکی در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است. بر اساس تحقیقات، معنویت و مذهب می توانند با کاهش اضطراب، افسردگی، حس تنهایی، فشار خون و استفاده از الکل و داروهای مخدر و افزایش لذت زندگی در طول درمان و افزایش احساسات مثبت مثل امید داشتن، خوش بین بودن، رها شدن از احساس پشـــیمانی، رضایت از زندگی، و حس ارزش درونی، منجر به پیشرفت سلامتی و ارتقاء کیفیت مراقبتی بیمار شوند. دانش پزشکی امروزه به ارتباط تنگاتنگی میان سلامتی جسمی و روحی اذعان دارد (هارفم، ۲۰۰۵).

معنویت توانایی مقابله بیمار با وقوع یک بیماری حاد را بالا می برد و سرعت بهبودی را افزایش می دهد (رینولدس، ۲۰۰۶). بسیاری از مطالعات نشان می دهند که به باور بیشتر بیماران معنویت نقش مهمی در زندگیشان دارد و نیز ارتباطی مثبت بین اعتقادات مذهبی و معنوی با روند بهبودی ایشان موجود است؛ و آنان مایلند که پزشـــکان و تیم درمان این عوامل را در مراقبتشان بررسی کنند (تیلور، ۲۰۰۶؛ گلنتر، ۲۰۰۶). بر اساس نتایج یک مطالعه، ۷۷ درصد بیماران مایلند موضوع معنویت به عنوان بخشی از مراقبت پزشکی آنها مورد توجه قرار گیرد (تیلور، ۲۰۰۶؛ سان، استایگال، کشگر، ۲۰۰۶)، در حالی که تنها ۱۰ تا ۲۰ درصد پزشکان به معنویت در مراقبت از بیمارانشان توجه دارند و مراکز آموزشی درمانی معدودی دوره‌های آموزشی درباره معنویت و تأثیر آن بر تیم پزشکی و ارتقاء مراقبت از بیمار ارائه می کنند (تیلور، ۲۰۰۶؛ جیرت، باجنسکتس، میلر، ۲۰۰۷). تحقیقات نشان داده اند که دعا در درمان دردهای مزمن، بی خوابی، اضطراب و افسردگی بسیار مؤثر است. همچنین، بر اساس مطالعات، ارزش‌های معنوی برای اکثر آمریکایی‌ها، اصلی مهم است و اعتقاد به خدا را در زندگیشان مؤثر می دانند (پاچالسکی، رومر، ۲۰۰۰).

با توجه به اهمیت نگرش جامعه نگر در پرستاری و پزشکی و روشن شدن اهمیت بعد معنوی و تأثیر آن بر دیگر ابعاد وجودی انسان در رسیدن به سلامتی کامل که مهم ترین هدف کادر درمانی است و با عنایت به موانعی که بر سر راه این مراقبت وجود دارد، لازم است کادر درمانی دانش و مهارت لازم را در این زمینه داشته باشد. مطالعه حاضر با هدف تعیین و مقایسه نگرش دانشجویان پرستاری سال چهارم و دانشجویان پزشکی سال هفتم دانشگاه علوم پزشکی ایران در زمینه مراقبت معنوی از بیماران انجام گرفت.

مواد و روش‌ها

در ایـــن مطالعـــه توصیفـــی مقایســـه ای، ۳۳۰ دانشـــجوی پرســـتاری و پزشـــکی دانشـــگاه علـــوم پزشـــکی ایـــران (۱۱۰دانشـــجوی پرســـتاری ســـال چهـــارم و ۲۲۰ دانشـــجوی پزشـــکی ســـال هفتم) بـــه طـــور داوطلبانـــه شـــرکت کردند. در این مطالعه از پرسشـــنامه دو قســـمتی شـــامل فـــرم اطلاعـــات دموگرافیـــک نمونه‌ها و «مقیـــاس دیـــدگاه مراقبت معنـــوی» یا Spiritual Care Perspective Scale(SCPS) استفاده شد. «مقیاس دیدگاه مراقبت معنوی» که شامل ۱۳ گویه در زمینه مراقبت معنوی از بیمار است به منظور بررسی و مقایسه نگرش دانشجویان پزشکی و پرستاری در زمینه مراقبت معنوی مورد استفاده قرار گرفت. نمره گذاری گویه‌ها بر اساس مقیاس پنج قســـمتی لیکرت از «کاملاً مخالفم» (نمره ۱) تا «کاملاً موافقم» (نمره ۵) بود (شـــری، ۲۰۰۰). بدین ترتیب، دامنه نمرات مقیاس بین ۱۳ تا ۶۵ متغیر بود.

پس از آگاه کردن نمونه‌ها از هدف و اهمیت، فرم رضایت نامه شـــرکت در پژوهش در اختیار نمونه‌ها قرار گرفت و آنان پس از اعلام رضایت به صورت کتبی نسبت به تکمیل ابزار جمع آوری اطلاعات اقدام کردند. داده‌ها پس از انتقال به کامپیوتر با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ تحلیل شدند.

یافته‌ها

جدول شماره یک توزیع فراوانی نمونه‌های مورد پژوهش را بر حسب جنس و رشته نشان می دهد.

[Downloaded from icns.org.ir on 2026-11-08]

جدول شماره ۱ توزیع فراوانی نمونه‌های مورد پژوهش را بر حسب جنس و رشته

جنس / درصد		پرستاری	پزشکی
پسر	تعداد (درصد)	۴۶ (۴۱/۸)	۱۲۰ (۵۴/۵)
دختر	تعداد (درصد)	۶۴ (۵۸/۲)	۱۰۰ (۴۵/۵)
جمع	تعداد (درصد)	۱۱۰ (۱۰۰)	۲۲۰ (۱۰۰)

نتایج پژوهش نشان داد میانگین نمره نگرش نسبت به مراقبت معنوی در دانشجویان پرستاری، ۳۷/۵۶ با انحراف معیار ۴/۳۱ و در دانشجویان پزشکی، ۳۷/۵۸ با انحراف معیار ۴/۳۰ بوده است. همچنین، اکثر دانشجویان پرستاری (۵۶ درصد) و پزشکی (۵۱/۸ درصد) دارای نمره بیشتر از میانگین مربوط بوده اند، بنابراین اکثر نمونه‌های هر دو گروه دارای نگرش مطلوب می باشند (جدول شماره دو). بین دانشجویان پرستاری و پزشکی تفاوت معنی داری از نظر نگرش نسبت به مراقبت معنوی از بیماران وجود نداشت.

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی فراوانی دانشجویان پرستاری و پزشکی بر حسب نگرش نسبت به مراقبت معنوی از بیماران

رشته / نگرش		مطلوب	نامطلوب	جمع
پرستاری	تعداد (درصد)	۶۲ (۵۶)	۴۸ (۴۴)	۱۱۰ (۱۰۰)
پزشکی	تعداد (درصد)	۱۰۶ (۵۱/۸)	۱۱۴ (۴۸/۲)	۲۲۰ (۱۰۰)
آزمون کای اسکوئر	X2=0.1766 p=0.184			

در مقایسه یکایک گویه‌های «مقیاس دیدگاه مراقبت معنوی» بین دانشجویان پرستاری و پزشکی مشخص شد در سه مورد از گویه‌ها تفاوت معنی دار بین دانشجویان پرستاری و پزشکی درباره نگرش نسبت به مراقبت معنوی از بیماران وجود دارد، بدین ترتیب که درباره گویه «حیطه‌های عملکرد مراقبتی شامل مراقبت معنوی نیز می شود»، درصد دانشجویان پزشکی دارای نگرش مطلوب به طور معناداری بیش از درصد دانشجویان پرستاری دارای نگرش مطلوب بود (P=۰/۰۰۲)، اما در رابطه با گویه «فرد باید به یک نیروی برتر یا وجود ماورایی معتقد باشد تا سلامت معنوی داشته باشد»، درصد دانشجویان پرستاری دارای نگرش مطلوب به طور معناداری بیش از درصد دانشجویان پزشکی دارای نگرش مطلوب بود (P=۰/۰۱۳)، و نتیجه ای مشابه در مورد گویه «تیم درمان باید جهت رشد و ارتقاء معنویت بیمار تلاش کند» (P= ۰/۰۴۹) وجود داشت.

بحث و نتیجه گیری

گنجاندن معنویت و مراقبت معنوی در برنامه آموزشی کسانی که برای ارائه خدمات بهداشتی- درمانی تربیت می‌شوند، امری ضروری به نظر می رسد. مسئولین برنامه ریزی آموزشی باید به این امر اهتمام ورزند. با توجه به نتایج به دست آمده از این مطالعه به نظر می رسد به فرهنگ سازی در حیطه اصول اعتقادی و مذهبی نیاز باشد و کمبود آموزش آن در میان نسل جوان و تحصیل کرده احساس می شود. پژوهش‌های آتی درباره مراقبت از بیماران و بررسی تأثیر آموزش بر نگرش دانشجویان نسبت به معنویت و مراقبت معنوی پیشنهاد می گردد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی ایران به عنوان پشتیبان مالی پژوهش حاضر با شماره طرح ۱۰۵/ک تشکر و قدردانی می شود.

منابع انگلیسی

Arbucle JL. (2006) Amos user's guide. Chicago, IL, USA: Small Waters.

Baetz M., Bowen R., Jones G., & Koru-Sengul T. (2006) How spiritual values and worship attendance relate to psychiatric disorders. Canadian Journal of Psychiatry 51(10), 654-661.

Galanter M. (2006) Spirituality and addiction: A research and clinical perspective. American Journal on Addictions 15,

[Downloaded from icns.org.ir on 2026-11-08]

286–292.
Harpham WS. (2005) Happiness in a storm. New York, NY: WW Norton & Co; 24(3).
Reynolds D. (2006) Examining spirituality among women with breast cancer. Holistic Nursing Practice 20, 118-121.
Taylor EJ. (2006) Spirituality and the cancer experience. Oncology Nursing Press, 12(1)71-82.
Thune´-Boyle IC., Stygall JA., Keshtgar MR. et al. (2006) Do religious/spiritual coping strategies affect illness adjustment in patients with cancer? A systematic review of the literature. Social Science and Medicine 63, 151-164.
Geppert C., Bogenschutz MP., & Miller WR. (2007) Development of a bibliography on religion, spirituality and addictions. Drug and Alcohol Review 26(4), 389–395.
Puchalski C., Romer AL. (2000) Taking a spiritual history allows clinicians to understand patients more fully. Journal of Palliative Medicine 3, 129-137.
Sulmasy DP. (1999) Is medicine a spiritual practice? Academic Medicine 74, 1002-1005.
Mc sherry W. (2000) Making sense of spirituality in nursing practice: an interactive approach. Harcourt Publishers 1.
Anandarajah G., Night E. (2001) Spirituality and medical practice: Using the HOPE questions as a practical tool. American Family Physician 63, 81-88.
Taylor EJ et al.(1999) Predictors of Oncology and Hospice Nurses' Spiritual Care Perspectives and Practice 12(1),30-3

[Downloaded from icns.org.ir on 2026-11-08]

Comparison of the attitudes of the last-year nursing and medical students about spiritual care

***Reza Shahrabadi [1] BSc**
Daryadokht Masroor [2] MSc
Sakineh Hadjizadeh [3] BSc
Fatemeh Hosseini [4] MSc

Abstract

Aim. The aim of this study was to compare attitude of the last-year nursing and medical students studying at Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran; about spiritual care

Background. The spirituality is a complex and multidimensional concepts including cognitive, behavioral and experimental aspects. For promoting spiritual care we have to consider the physical, mental, emotional and spiritual aspects of the human. The studies showed that many patients believe that spirituality plays an important role in their life; they believe there is a positive relationship between their recovery and religious and spiritual aspects. Many patients expect health care personnel consider these factors

Method. A descriptive comparative design was used to conduct the study. "Spiritual care perspective scale" (SCPS) was completed by 110 nursing and 220 medical students. Data were analysed by SPSS.

Findings. . Based on the findings, 56% of nursing students and 51.8% of medical students have positive attitude on the spiritual care of patients. There was no statistically significant difference between attitudes of the two groups of students. Nursing students had more favorable attitude about existing a superior force or transcendental existence influencing spiritual health. Medical students had more favorable attitudes about considering spiritual care as part of the caring performance.

Conclusion. Paying more attention to the spirituality and spiritual care in educational programs for those who provide health services seems to be necessary for educational planning authorities. It is required to improve culturally in the field of principles of beliefs and religion and their education among the young and educated people. It is necessary to improve the culture of religious believes through education among students.

Keywords: Attitude, Spiritual care, Nursing students, Medical students

1- Bachellor of Science in Nursing, School of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran (*Corresponding Author) E-mail: shahrabadi.reza@yahoo.com
2- Master of Science in Medical-surgical Nursing, Department of Medical-Surgical Nursing, School of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
3- Bachellor of Science in Nursing, School of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
4- Master of Science in Statistics, Department of Biostatistics, Faculty of Management and Medical Information, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

[Downloaded from icns.org.ir on 2026-11-08]